

Sınav Kaygısının ve Aile Baskısının *Sınav* (2006) Filminde Temsili

Representation of Exam Anxiety and Family Pressure in the Movie *Exam* (2006)

Muhammed Said Tuğcu, Dr. Öğr. Üyesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi,

E-posta: saidtugcu@gmail.com,

ORCID ID: 0000-0003-0598-7097

Kübra As, Yüksek Lisans Öğrencisi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,

E-posta: kubra.29052@gmail.com,

ORCID ID: 0009-0005-1438-2382

Araştırma Makalesi/Research Article

Öz

Sınavlar öğrencilerin yaşamları boyunca karşılaştıkları önemli bir ölçme ve değerlendirme unsurudur. Eğitim sistemi, öğrencilerin odağında sınav sıralamasında üst sıralarda olabilmek hedefiyle ilerlenen bir sürece dönüşmekte ve sınav odağı dışındaki eğitim faaliyetleri bu yüzden gerekli öneme haiz olamamaktadır. Öğrencilerin geleceklerinin belirlenmesinde önemli rol oynayan sınavlar hem öğrenciler hem de veliler için kaygı ve baskı unsuru teşkil etmektedir. Sınavla ilgili kaygılar, gelecekle ilgili endişeler ve çevresel baskılar öğrencilerin bu durumdan bir hayli etkilenmesine neden olabilmektedir. Aileler tarafından oluşturulan beklentiler baskıya dönüşebilmekte, bu durum da öğrencilerin başarılarını veya başarıyla ilgili algılarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Öğrencilerin aile ortamları, çevresel koşulları, benzer eğitim fırsatlarına erişememeleri, eğitim politikalarının değişken yapısı gibi pek çok unsur başarılı veya başarısız olma durumlarına etki eden önemli bileşenler olmaktadır. Bu makalede sınav kaygısının ve aile baskısının yansımalarını ve sonuçlarını konu edinen *Sınav* filmi örneklem olarak seçilmiş ve betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Filmde üniversiteye giriş sınavlarına hazırlanan beş gencin yaşadığı sınav stresi, aile baskısı ve gelecek kaygısı gibi endişelerle sınav sorularını çalmaya karar verme süreci anlatılmaktadır. Makalenin literatür kısmında sınav kaygısı ve aile baskısı konuları ele alındıktan sonra, örneklem olarak seçilen *Sınav* filmi üzerinden, bu kavramların sinemanın imkanlarıyla nasıl temsil edildiği incelenmiştir. Film incelendiğinde, makalenin literatür kısmında değinilen konuların yani sınav kaygısının ve aile baskısının öğrenciler üzerindeki etkilerinin film üzerinden yansıtılabildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler:

eğitim sistemi, sınav kaygısı, aile baskısı, film analizi

Abstract

Examinations are critical for assessing and evaluating students throughout their academic journeys. In modern education systems, the focus on exam performance has redirected students' priorities toward attaining high rankings, frequently at the expense of educational activities not directly tied to exam results. As a result, exams play a significant role in shaping students' futures, but they also generate considerable anxiety and pressure for students and their families. The anticipation of exams, concerns about the future, and external pressures can profoundly affect students' mental and emotional well-being. Parental expectations, in particular, may exacerbate this pressure, adversely influencing students' academic performance or their perceptions of success. Various factors, including family dynamics, socio-economic conditions, unequal access to educational opportunities, and the fluctuating nature of educational policies, further contribute to students' academic success or failure. This article employs the descriptive analysis method to examine the film *Exam* (2006, Ö. Faruk Sorak), which explores the effects of exam anxiety and familial pressure. The narrative follows five students preparing for university entrance exams, who, driven by stress, parental expectations, and future uncertainty, resort to stealing the exam questions. The literature review section discusses the themes of exam anxiety and familial pressure, followed by an analysis of how these concepts are represented cinematically in *Exam*. The analysis of the movie revealed that it effectively reflects the issues discussed in the literature section of the article, specifically the impact of exam anxiety and family pressure on students.

Keywords:

education system, exam anxiety, family pressure, film analysis

Başvuru Tarihi: 28.02.2024

Yayına Kabul Tarihi: 23.10.2024

Tuğcu, M. S., & As, K. (2024). Sınav kaygısının ve aile baskısının *Sınav* (2006) filminde temsili. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi (KIAD)*, (13), 247-262. DOI: 10.56676/kiad.1444614

Giriş

Sınavlar insanların yaşamlarının çeşitli dönemlerinde karşılaştıkları, öğrendiklerinin veya deneyimlerinin değerlendirmesini içeren bir olgudur. Sınavlar yoluyla özellikle öğrencilerin veya bir işe girmek isteyenlerin bilgi düzeyleri ölçülmektedir. Bir yandan sınavlar kaygı oluşturarak öğrencilerin olumsuz duygulanımlara girmesine sebep olmaktadır. Her ne kadar ne yaptığını bilen, hedefleri olan öğrenciler de olsalar böylesi kaygılara kapılmaları olağan ve gereklidir. Fakat diğer yandan bu kaygının artması onların dikkatini, öğrenme yeteneğini ve belleklerini olumsuz etkilemektedir (Genç, 2016, s. 222). Öğrenciler üzerinde oluşan kaygı zamanla takıntıya dönüşerek onların üzerinde baskı oluşturmaktadır. Sınavlara dair oluşturulan olumsuz algılar eğitimlerini olumsuz yönde etkileyerek onları eğitimden uzaklaştırmaya kadar götürebilmektedir.

Türkiye'nin eğitim sistemindeki merkezi sınavlar öğrencilerin başarılarının ölçüldüğü önemli sınavlardır. Eğitim öğretim hayatları boyunca pek çok dersten geçebilmek için sınavlara giren öğrenciler muhtemeldir ki en büyük streslerini merkezi sınavlarda yaşamaktadır. Gelecek hayatlarını, hangi liseye veya üniversiteye gideceklerini, hangi meslekle uğraşacaklarını neredeyse bu sınavlar yoluyla belirlemektedirler. İyi bir sonuç elde ederlerse başarılı bir gelecek, kötü bir sonuç elde ederlerse başarısız bir gelecek karşılaştıklarına dair algılarla hareket etmektedirler. Başarısızlık durumunda veya hazırlık sürecinde oluşan kaygılar özgüvenlerini sarsabilmektedir. Merkezi bir sınava en az bir yıl, yerine göre senelerce çalışılmakta, sosyal aktivitelerden ve ilişkilerden uzak kalılabilmektedir. Bu sürece sınav stresinin yanı sıra aile, arkadaş ve toplum baskısı da eşlik etmektedir.

Türk eğitim sisteminde her bir üst kademeye geçişte merkezi bir sınav uygulanmaktadır. İlköğretimden ortaöğretime geçerken Liseye Geçiş Sınavı (LGS), ortaöğretimden yükseköğretime geçerken Yüksek Öğretim Kurumları Sınavı (YKS), kamu kurumlarına atanabilmek içinse Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) uygulanmaktadır. Merkezi sınavlar, alan yazın incelendiğinde, öğrencileri etkilediği gibi velileri ve öğretmenleri de etkilediği görülmektedir (Acar ve Buldur, 2021, s. 392, 394). Doğal olarak çocuklarının geleceklerini önemseyen ebeveynler öğrencilerin yaşadığına benzer endişeyi kendileri de deneyimleyebilmektedir. Bunun sonucunda farkında olarak veya olmayarak öğrenci üzerindeki kaygının artmasına sebep olabilmektedirler. Böyle olduğunda ise öğrenciler yalnızca kendi hayatlarını veya beklentilerini karşılayabilmenin ötesinde çevrelerini de memnun edebilmenin kaygısını taşımaktadırlar.

Ailelerin uygun görülemeyecek türden yaklaşımları ve beklentileri çocukların ders çalışma tavrını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Aileler, günlük akışını, yaşam takvimini ve sosyal aktivitelerini çocuğun sınavına göre düzenleyerek beklentisini fazlasıyla göstermekte ve çocuğun kaygısını artırmaktadır (Genç, 2016, s. 221). Öğrencinin istekleri ve kararları bu evrede saf dışı bırakılmaktadır. Olumsuz psikolojik etmenlerin örülü olduğu bu atmosferde öğrenci olumlu kabul edilemeyecek davranış kalıplarını seçme eğilimi de gösterebilmektedir. Kolay olan ve hatta etik olmayan davranışları düşünmeye başlayabilmektedir.

Ömer Faruk Sorak'ın yönetmenliğini yaptığı 2006 yapımı *Sınav* filmi yoğun ders çalışma temposundan bunalan, sınav stresi, gelecek kaygısı ve aile baskısı altındaki

beş gencin hikâyesini anlatmaktadır. Başrollerinde İsmail Hacıoğlu, Yağmur Atacan, Rüya Önal, Caner Özyurtlu, Volkan Demirok gibi isimlerin yanında Güven Kıraç, Tuba Büyüküstün, Altan Erkekli gibi isimler de yer almaktadır. Aynı zamanda filmde Jean-Claude Van Damme da oynamıştır. Jean-Claude Van Damme, Hollywood sinemasının önemli aktörlerinden biri olmanın yanında dövüş sanatlarıyla da ilgilenmektedir. Hollywood sinemasından ünlü bir aktörün bu filmde oyuncu olarak yer alması hem filmin hem de filmin meselesinin popüler olabilmesine, medyada görünürlüğünün artırılabilmesine katkı sağlayıcıdır. Filmin öykü evrenine yerleşen beş genç o zamanki adıyla Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) olan üniversite giriş sınavına kısa bir süre kalmasından dolayı sınav konularının yetişmeyeceğini düşünmektedir. Bu duruma bir çıkış yolu arayan beş genç nihayetinde sınav sorularını çalmaya karar verirler.

Yaklaşım ve Yöntem

Sinema toplumsal tahayyülü derinleştiren, toplumsal gerçekliği temsil edebilmenin ötesinde kimi zaman bunun da bir adım ilerisinde olabilen, gerçekleşmeye muktedir olasılıkları ve sonuçları düşünebilmeyi mümkün kılan bir sanattır (Diken ve Laustsen, 2019, s. 19). Bununla birlikte yine Diken ve Laustsen (2019, s. 24) “Sinema çağdaş toplumsal ilişki(sizlik)leri ve bununla beraber bireylerin en mahrem veya en aleni arzularını ve korkularını şekillendirme açısından belirgin bir güce sahiptir.” diyerek sinemanın temsilin yanı sıra algıları da etkileyebilen yönüne işaret etmektedir. Dolayısıyla sinema filmleri toplumsal sorunları gündeme getirilebilen ve bu sorunların analiz edilebileceği bir araç olarak kabul edilebilmektedir (Demir, 2017, s. 192). Bu bağlamda sinema filmlerine konu edilen olaylar medya çalışmaları, iletişim bilimleri veya film çalışmaları/sinema bilimi kapsamında toplumsal olguları nasıl yansıttıkları yönüyle incelenebilmektedir.

Bu makalede eğitim sistemi sorunları ve sınav kaygısının incelenebileceği bir temsil alanı sunması nedeniyle amaçlı örneklem yaklaşımıyla *Sınav* filmi seçilmiş ve betimsel analiz yöntemiyle bu sorunların nasıl sunulduğu incelenmiştir. Türk sinemasında okul ve eğitim temalı çeşitli filmler olsa da özellikle merkezi sınavlara hazırlık sürecini, sınavla ilgili kaygıları ve aile baskısını yoğunluklu olarak konu edinen tek film öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra -makale hacminin sınırlılığına da bağlı olarak- birden fazla filme yüzeysel yaklaşmak yerine bir film özelinde derinleşebilmek amaçlanmıştır. Sinema alanındaki makalelere bakıldığında birden fazla filmi örnekleme alan çalışmalar olduğu gibi tek film üzerinden yürütülen çalışmalar da bulunmaktadır.

Makalenin literatür kısmında da yer verilen gerek yerel gerekse uluslararası akademik yayınlar incelendiğinde, bu çalışmalar genel olarak; sınav kaygısının öğrencilerin yaşamlarını olumsuz etkilediğinden, bu durumun öğrencilerin yanı sıra onların ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin yaşamlarını da benzer olumsuzlukta etkilediğinden bahsetmektedir. Yine buna ilaveten ailelerin bu konularda bilinçli olmadıklarından, öğretmenlerin ve okulların otoriter olduklarından, öğrencilerin bu nedenlerle huzursuz ve bunalıma meyilli olduğundan, öğrencilerin sınavları bir tehdit olarak gördüklerinden ve sınavların rekabetçi bir kültür oluşturarak öğrencilerin kendi içlerindeki ilişkileri olumsuz etkileyebildiğinden bahsettiği görülmektedir. Bu makalenin amacı, yukarıda ifade edilen sınav kaygısı ve aile baskısı gibi unsurların *Sınav* filmi üzerinden nasıl temsil edildiğini incelemektir. *Sınav* filmi, betimsel yöntemle analiz edilirken öğrencilerin yaşadığı sınav

kaygısı, aile baskısı ve kaygılarla başa çıkma yöntemlerinin nasıl aktarıldığı filmin diyalogları, sahneleri ve hikâyesi üzerinden incelenmiştir.

Sınav Kaygısı

Sınav kaygısı akademik anlamda hem psikoloji hem de eğitim bilimleri alanına ait bir kavramdır. Bir öğrencinin eğitim sürecindeki performansının sınavlarla değerlendirilmesine bağlı olarak oluşan, sanayi sonrası toplumdaki her yaştan öğrencinin yaşadığı endişe durumunu içermektedir (Putwain, 2008, s. 141-142). Çocukluk döneminde başlayan ve yıllar içerisinde ilerleyerek kendini göstermeye devam eden bir duygu durumudur. Bu durum sıkı disiplin, baskıcı ebeveyn tutumları, okulların otoriter eğitim anlayışı, olumsuz öğretmen davranışları, cezalar, düşük notlar ve sınıf geçme zorluklarıyla kendini göstermeye devam etmektedir (Erözkan, 2004, s. 15).

Bireyin performansının ölçüldüğü herhangi bir durumda genellikle duygusal tepkiler görülebilecektir. Bu değerlendirme sürecinde hazırlıksız hissedilirse, yeteneklerden emin olunmazsa veya elinden gelen gayretin gösterilemediği hissine kapılırsa doğal olarak huzursuzluk, kaygı, sıkıntı ve hatta depresyon duyguları yaşanabilmektedir. Bunun tam aksine bir değerlendirmeye iyi hazırlanıldığında ve iyi bir performans gösterilebileceğine inanıldığında heyecan, neşe ve gurur gibi duygular oluşmaktadır. Dolayısıyla sınav kaygısı daha çok ilk olarak bahsedilen olumsuz duygularla ilişkili olarak ilerlemektedir (McDonald, 2001, s. 90).

Bireyin kişisel yetkinliğine ve herhangi bir sınavı geçebilmeye dair zayıf inançları varsa, riskli veya önemli bir sınava gireceği zaman, o sınavı tehdit olarak değerlendirerek kaygı durumunun artmasına sebep olabilmektedir. Bu türden değerlendirmeler bir döngü halinde devam ederek kişinin benzer durumlarda aynı kaygılı halde devam etmesine neden olmaktadır. Fakat bununla birlikte anlık olarak kaygı durumunu kontrol etmeyi öğrenebilir ve yetkinliğine dair inancını yükseltebilirse zaman içerisinde sınav kaygısının kalıcılığı da değişebilecektir (Putwain ve Daly, 2014, s. 555).

Sınavlar ve sınavlarla ilgili kaygıların bazı öğrencilerin başarılı olmalarına engel teşkil ettiği düşünülmektedir. Dolayısıyla sınavların öğrenci başarısını ölçmedeki kaygı oluşturan yönü ele alındığında, hatalı bir ölçmeye sebep olabileceği kanaatine de ulaşılabilmektedir. Çünkü sınavların asıl mahiyeti öğrenciler için korkutucu bir durum içerisinde onların başarısını ölçmek değil, yeteneklerini gösterebilecekleri koşulların sağlanabildiği adil bir ölçümleme yapabilmenin sağlanabilmesidir. Lakin yine de tüm koşullarda iyileştirmeler yapılabilse dahi, genel itibarıyla sınavların öğrenciler için üzücü ve rahatsız edici olduğu yönünde ulaşılan ortak bir kanaat bulunmaktadır (Rana ve Mahmood, 2010, s. 63-64).

Bu açıklamalar doğrultusunda düşünüldüğünde, sınavlar öğrencilerin yalnızca bir konuda değerlendirildiklerini düşündükleri bir test olmanın ötesinde belki varlıklarının, yeteneklerinin, zekâ seviyelerinin ve hatta geleceklerinin tümüyle değerlendirildiğini düşünebildikleri yani sadece belirli bir hususta değerlendiriliyor olmanın ötesinde daha geniş kaygılara varabilecekleri bir durum oluşturabildiği varsayılabilir. Nihayetinde sınavlardan olumlu neticeler aldıklarında övgüyle karşılaşırken, olumsuz neticeler aldıklarında moral bozucu tepkilerle karşılaşabilmektedirler. Dolayısıyla herhangi bir

sınavdan aldıkları kötü bir not, öğrenci açısından yalnızca o sınav bağlamında kalmayarak, tüm varlığını ve hatta karakterini yetersiz hissedebileceği kaygı haline girebilmesini sağlayabilmektedir.

Sınavla ilgili korku iki farklı biçimde etki gösterebilir. Öğrenci bu korkuyu kendisini sınava iyi hazırlanmaya vesile kılarak ve zamanla bu korkuyu azaltarak başarısına da vesile yapabilir. Öte yandan bu duygunun olumsuz tezahüründe ise öğrencinin telaşı giderek artabilir ve bu durum başarısızlığına sebep olabilir (Baltaş ve Baltaş, 1993). Dolayısıyla kaygının aşırı düzeyde olması kadar çok düşük seviyede olması da öğrenmeyi zorlaştırmaktadır (Koçyiğit, 2023, s. 128). Bireylerin sınavlarda başarısız olma ihtimalini düşünmeye başlamaları zamanla bu düşünceyi kabullenir hale gelmelerine sebep olabilir. Artan kaygı sınava hazırlanan bireyin odaklanabilme yeteneğini düşürebilir. Dolayısıyla bireyin başarılı olabilme ihtimalini zamanla düşürebilecektir. Bu yüzden bireylerin başarılı olunacağına dair olumlu duygularla kendini destekleyebilmesi önemlidir. Olumlu duygularla bir sınava girmek daha başarılı olabilmenin önünü açabilecektir. Eğer bir stres ve kaygı olacaksa da bu olumlu inançlarla birlikte devam eden bir heyecan şeklinde yaşanabilmelidir. Çünkü kaygının tamamen yokluğunda da bireyin sorumluluklarına karşı kayıtsızlığı gündeme gelebilecektir.

Aile Baskısı

Dünyada ve ülkemizde yaşanan ekonomik sıkıntılar ve toplumsal sorunlar karşısında üniversite sınavlarını kazanabilmek giderek önemli kabul edilir hale gelmiştir (Güler ve Çakır, 2013, s. 82). Merkezi sınavlar ise hazırlık sürecinde ve özellikle sınav anı geldiğinde öğrencilerin bu kaygıyı yoğunluklu olarak hissedebilecekleri alanları teşkil etmektedir. Sınav kaygısı bu süreçlerden geçen pek çok kişinin deneyimlediği, bireyin bildiklerini dahi unuttuğu hissine kapılabildiği bir duygulanım alanı oluşturmaktadır. Çocukluk ve gençlik dönemlerinde başlayan bu türden kaygılar tüm hayat boyu çeşitli alanlarda devam edebilmektedir. Özellikle modern iş hayatının rekabetçi yapısında deneyimlenebilen hep bir adım sonrasının başarısının kaygısının güdüldüğü yaşam biçimiyle de devam edebilmektedir.

Öğrencilerin üniversiteye geçiş sürecini bir yarış ve rakiplerini geçebilme safhası olarak değerlendirmesi onların duygusal durumlarına olumsuz olarak aksetmekte ve böylesi bir kültür öğrencilerin birbirlerine karşı bakış açılarını dahi olumsuz bir yönde etkilemektedir (Bülbül ve Yılmaz, 2017, s. 587). Normalde öğrenci merkezli bir eğitim sistemi, öğrencilerin özgüvenlerinin gelişimine katkı sunabilmeli, onlara düşünme becerileri kazandırabilmeli, ifade biçimlerini geliştirebilmeli ve farklı düşüncelere hoşgörülü olabilmelerini öğretebilmelidir. Öğrenciler eğitim sürecinde aktif birer katılımcı olarak öğrendiklerini ifade edebilmeli ve sorgulayabilmelidir (Korkmaz, 2007, s. 401). Nihayetinde eğitime yapılan uzun vadeli yatırımların altında akademik anlamda başarılı ve nitelikli insan gücünü oluşturabilmek ve bu yollarla toplumsal kalkınmayı sağlayabilmek yer almaktadır (Yıldırım, 2000, s. 167).

Öğrencinin başarılı veya başarısız olması, öğrencinin hem kendisi hem ailesi hem de içinde bulunduğu toplum tarafından önemli kabul edilen bir durumdur (Yıldırım, 2000, s. 167). Öğrencilerde kaygının oluşmasında büyük rol oynayan faktörlerden biri anne babaların çocuklarına karşı sergilediği tutumdur (Çakmak ve Hevedanlı, 2005, s. 126).

Anne babaların göstermiş oldukları olumsuz davranışlar bireyin başarısını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Eraslan, 2010, s. 20). Eğitim ve psikoloji alanlarındaki çalışmalar da ebeveynlerin öğrencilerin öğrenme davranışları ve gelişim süreçlerindeki önemli etkisinin her geçen gün daha fazla kabul gördüğünü göstermektedir (Fan ve Williams, 2010, s. 53).

Bir çocuk doğduğu andan itibaren fiziksel ve sosyal çevreyle uyumunu yakalayabilme çabasında en büyük desteği ailesinden almaktadır. Kendini ifade ve irade eden bir birey olabilmek aileden öğrenilmektedir. Çocuk, anne babasıyla özdeşim kurarak kişiliğini oluşturmakta ve şekillendirmektedir. Öğrenme sürecindeki bir çocuk sevgiye, güven ilişkileri geliştirebilmeye, çevresine inanabilmeye, bağımsızlığına ulaşabilmeye yani yaşı ilerledikçe kendi özgüveniyle hareket edebilmeye ihtiyaç duymaktadır. Küçük yaşlarda geliştirilemeyen sorumluluk ve güven duygusu onların ilerleyen süreçte bağımlı bireyler olmasına sebep olabilmektedir. Çevresine güvenemeyen bireyler ise aldatmaya meyilli bir tavır geliştirebilmektedir (Yavuzer, 2011).

Ebeveynler öz yeterliliğin gelişimini etkilemekte ve bunun için rehberlik edici gözlemsel modeli oluşturmaktadırlar. Ebeveynleri tarafından teşvik edilen ve onaylanan bireyler kendilerinden daha emin, daha gayretli ve zorluklarla karşısında kolayca pes etmeyen bir yapı geliştirebilmektedir (Fan ve Williams, 2010, s. 54). Ailelerin çocuklarına verdiği destek onu itelemeye dönüşmemeli, desteğin dozu kaçırılmamalı ve etkileşimin kıvamında tutulabilmesi gerekmektedir. Sınav hazırlığı içerisindeki gençler genellikle ailelerine ve yakın çevrelerine karşı mahcup olma endişesi içerisindeyler. Bu endişe içerisindeki öğrenciler kendileri için değil başkaları için çalışır hale gelmektedir. Öğrencilerin, üzerinde farklı kişilerin baskılarını hissetmeleriyle onların kaygısını artırmaktadır (Dökmen, 1994, s. 4-5).

Birçok eğitim sisteminde ebeveynlerin okulla birlikte çalışarak çocuklarının öğrenimine katılımcı etkide bulunabilmesi beklenmektedir. Ebeveynler evde çocuklarıyla okulla ilgili konuları konuşarak, öğrenme süreçlerini izleyerek, evde öğretici faaliyetlere dâhil ederek, çocuklarıyla birlikte kitap okuyarak bu sürece katılabilirler. Çocuklarının eğitim sürecini istişare etmek ve okuldaki etkinliklere katılmak için öğretmenleriyle görüşebilirler. Bununla birlikte dolaylı ve incelikli yollarla eğitimin değerini vurgulayarak beklentilerini gösterebilirler (Tan, Lyu ve Peng, 2020, s. 241, 243). Bunun yanı sıra öğretmenler de ebeveynleri çocukların eğitim sürecine yönlendirme de önemli bir rol oynamaktadır (Yulianti, Denessen, Droop ve Veerman, 2022, s. 98).

Aile içinde yeterli değeri ve sevgiyi görebilen bireylerin sosyal yaşantısı daha sağlıklı olabilmektedir. Anne ve babadan alından desteğin kaygılandırıcı ve rahatsız edici boyutlarda olmadığı durumlar, öğrencinin başarılı olabilmesi için katkı sağlayıcı ve anlamlı olmaktadır. Baskıcı ve beklentisi yüksek bir ailenin aşırıya kaçan tavırları zamanla büyümekle birlikte, artan beklentiler çocuğu üzmenin yanında ailenin kendisini de hırpalamaktadır. Sağlıksız koşullar birbirini tetikleyerek büyümekte, güven duygusu aşınmakta ve böylesi bir kısır döngü içinden çıkılması zor boyutlara ulaşabilmektedir. Böyle bir ortamda başarı yakalanabilse dahi bunun olumlu bir yaklaşımla sağlanmaması uzun vadede zararlı etkiler bırakabilecektir.

Görevini başarıyla tamamlayan bir kişinin davranışının altında, başarısızlık korkusu veya başarma şevkiyle harekete geçmiş olma olasılıklarından biri bulunmaktadır.

Başarısızlık korkusuyla görevini tamamlayan birey, yeni görevlere girişebilme konusunda korkulu ve endişeli olabilmektedir. Başarının önündeki engeller onun için korkutucu olabileceğinden, garanti göremediği durumlarda harekete geçmekte zorlanabilecektir. Bunun aksine başarı şevkiyle yola çıkan birey, yeni atılımlar gerçekleştirmekten kolaylıkla geri durmayacaktır. Hatta başarısızlığı dahi başarılı olabilmenin adımlarından biri olarak görebilecektir. Başarısızlığın kaygısına kapılmak yerine nedenlerini sorgulayarak kendisine ders çıkarabilecektir (Başar, 2001, s. 118). Bireyin bu hususta nasıl bir koşullanma ile hareket ettiği de ailesinden gelen davranış biçimleriyle oluşabilmektedir.

***Sınav* Filminin Analizi**

Sınav filmi, lise son sınıf öğrencisi beş gencin (Mert, Sinan, Gamze, Kaan ve Uluç) üniversiteyi kazanabilmeleri için hazırlandıkları sınav sürecinde yaşadıkları kaygıyı ve baskıyı yansıtmaktadır. Bu beş genç sınav konularının fazlalığının yanı sıra lisedeki derslerinin sorumluluğunu da taşımaktadır. Günlerinin neredeyse büyük çoğunluğunu okulda geçirmektedirler. Yetiştirememe endişesi ve çevresel baskıların etkisiyle, ilk olarak okuldaki derslerinin sınav sorularını ele geçirirler. Bu durumdan tatmin olan ve notlarını yükseltebildiklerini gören gençler, Öğrenci Seçme Sınavı sorularını da ele geçirmek için plan yapmaya başlarlar.

Kendilerinin böyle tehlikeli bir işin altından kalkamayacağını anlayarak yardım edebilecek bir ajan bulurlar ve sınav sorularını çalması için ona para vermeye karar verirler. Çeşitli işlerde çalışarak istenilen parayı toplarlar. Bundan sonraki süreçte görevi kabul etmiş olan Charles, sınav sorularını öğrencilere teslim eder. Öğrenciler soruları ve cevapları ezberleyerek sınava girerler fakat büyük bir hayal kırıklığı ile karşı karşıya kalırlar. Çünkü ele geçirdikleri sorular sınavdaki sorularla aynı değildir. Okullarındaki rehberlik öğretmeni, öğrencilerin bu planından haberdardır ve onlara yaptıkları işin doğru olmadığını bir ders vererek göstermeye çalışmıştır.

Elbette ki bu film, bir popüler kültür ürünüdür. İzlenebilmek, dikkat çekebilmek ve gişede başarı gösterebilmek için hayal gücünü zorlayabilecek türden bir aksiyon ve gerilim oluşturmaya çalışmıştır. Filmin çatışma unsuru gençlerin sınav sorularını ele geçirip geçiremeyeceği üzerinden oluşturulmuştur. Lakin bununla birlikte eğitim sisteminin muhtemel sorunlarını, sınavların oluşturduğu kaygıyı ve ailelerin öğrenciler üzerindeki baskısını da gündeme getirmektedir. Özellikle filmin ilk kısımları daha çok bunlarla örülü olarak ilerletilmiştir. Sorunların sahicilikten uzak kalmayacak biçimde gündeme getirilmiş olması, peşinden gelecek olan çatışmanın altını doldurabilmektedir.

Film “Bu filmde anlatılan bazı olayların, gerçek hayattaki kişi ya da kurumlarla umarız bir ilişkisi yoktur.” yazısının ekrana getirilmesiyle başlatılır. Umarız kelimesi kırmızı renkle ve özellikle vurgulanmıştır. Bu kelime ve cümle üzerinden film, ilk eleştirisini ekrana getirerek hikâyesini başlatmayı tercih etmiştir. Bir yandan böyle bir umma durumuna çok fazla giremediklerini anlattıkları hikâye ve bu hikâyenin söylemleri üzerinden gündeme getirmektedirler. Öğrencilerin yaşadıkları sorunların veya eğitim sistemindeki bazı problemlerin muhtemel olarak kişiler veya kurumlarla bağlantılı olarak ortaya çıktığını düşünmektedirler. Diğer yandan umarız kelimesinin tüm cümle kaybolduktan sonra bir süre daha görünmeye devam etmesi, yine de daha iyiye dair bir gidişatın umulduğunu da düşündürmektedir. Eleştirel bir tavrın nihai argümanının

iyileştirmelere vesile olabilecek bir umudu içermesi makul bir tavır olarak yorumlanabilir.

Ekrana gelen ilk görüntüler, öğrencilerin yaşadığı stresin bir tasviri gibidir. Bu tasvir, yaşanan korkunun ve kaygının abartılı ve mizah içeren bir rüyaya dönüşümü gibi aktarılmıştır. Babası emniyet müdürü olan Sinan, bir sorgu odasında sorgulanmaktadır. Kendisine “Kim lan bu Hamur Abi?” diye sorulur, yüzüne bir kova su dökülür. Yaşadıkları sürecin işkence dolu olduğu gösterilmeye çalışılmaktadır. Kaan bir ameliyata girerken “Aşağıdakilerden hangisi bir ameliyatın başlaması için doğru bir göstergedir?” sorusunu sorar. Bu sorgulama öğrencilerin mevcut sınav sisteminde genellikle aşağıdakiler ifadesiyle başlayan ve altındaki mevcut şıklar içerisinde seçim yapmaları gerektiği sınavların taşlanması gibidir. Gerçek hayat, belki de özellikle bir ameliyat süreci belirli şıkların sunulmadığı bir süreci kapsayabilmektedir.

Matematik hocası elinde bir kırbaçla Gamze'nin kâbusu gibi karşısına çıkmakta ve “Bu sınavı veremeyince ne olacak sanıyorsun, kocaya verecekler seni.” demektedir. Bu durum, sınava hazırlanan özellikle kız çocuklarının kaygılarından birini yansıtmaktadır. Kendi ailelerinden de görmüş oldukları olumsuz evlilik biçimleri eğer sınavlarını kazanamazlarsa onların da başına gelebilecek kötü bir durum olarak aktarılmaktadır. Böylesi bir yaklaşım hem sınavın kaygısını artırmakta hem de gençlerde evlilik olgusuna dair ümitsiz bir algı oluşturmaktadır. Bu sahneler birbiri içinde hızlı geçişlerle gösterilerek öğrencilerin genel anlamda yaşadığı kaygı sunulmaya çalışılmaktadır. Bir yandan hipodromda yarış için koşuya başlayan atlar gösterilir. Bu sahnenin detay çekiminde ise at yerine üzerlerinde kimlik numaraları yazan öğrenciler vardır. Üzerlerinde ise onları koşmaya zorlayan başka insanlar vardır. Böyle bir betimleme, bu durumun at yarıştırmaya benzediğini, öğrencilerin bu yarışta üzerlerinde onları zorlayan kişilerin olduğunu aktarmaktadır.

Matematik hocasından sonra bu sefer de Gamze'nin babası, annesine “Aysel yine görücü mü getirdin kıza?” demektedir. Bir yandan Sinan'ın sorgusu devam etmekte kendisine x'in ne olduğu sorulmaktadır. Ailesinin sürekli olarak doktor olması beklentisi içerisinde olduğu Kaan ise ameliyatta yanlış damarı kesmiştir. Ameliyat masasındaki kişi birden doğrulduğunda Kaan, bu kişinin babası olduğunu görür. Babası “Bırak bırak, kabahat sana güvenip bıçak altına yatanda zaten.” der. Hipodromda yarışan Uluç'un üzerindeyse babası vardır. Uluç yere düştüğünde babası tüfeği Uluç'a doğrultur. Uluç, “Ne yapacaksın baba?” diye sorduğunda babası “Artık sen de bir ÖSS şehidi sayılırsın.” diye cevap verir.

Öğrencilerin yaşadıkları kâbusun canlandırılmaya çalışıldığı bu sahnelerin ardından filmin ismi ekrana gelir ve jenerik akmaya başlar. Jenerik akarken ulusal televizyon kanallarının haber programlarından bazı kesitler verilir. Bir haber sunucusu “Gerek velilerin gerekse öğrencilerin korkulu rüyası haline gelen Öğrenci Seçme Sınavı için başvurular bu hafta sona eriyor.” der. Ardından bir yorumcu “Yazboz tahtası olan sistem gene değişti, değişmeyen tek şey okulda öğrendiklerimizin ÖSS'de başarılı olmak için yeterli olmaması.” der. Tekrar ekrana gelen haber sunucusu “Çocuklar yine hayatlarına 180 dakika içinde yön verecekler, yani hayat eşittir 180 dakika mı?” diye sorar. Bir yetkilinin “15 dakika daha uzattık ya!”, bir velinin “Valla çok sıkıyoruz iyi bir yer kazanmasını istiyoruz.” dediği çeşitli diyaloglar arasından geçişlerle süreç ve sorun

tanımlanmaya çalışılmaktadır.

Devam eden haber sunumlarında, ne yapacaklarını bilmeyen velilerin soluğu sözde yolyordam gösteren özel dersanelerde aldıklarından bahsedilir. Ekranaya getirilen diyaloglar birbirine cevap verir mahiyettedir. Bir dersane yetkilisinin “geçen yılın sayısal birincisi dershanemizden çıkmıştır” demesinin ardından ekrana gelen yorumcu, “dersaneler başarılı çocukları zaten ücretsiz okumaktadır” demektedir. Haber sunumlarındaki bu türden diyaloglar, Öğrenci Seçme Sınavının lisedeki derslerden ayrı bir formata sahip olduğu, dersanelerin bu durumdan istifade ettiği, velilerin baskı yapmıyorum dese de çocuklarından iyi bir yer kazanmalarının beklentisinde olduğu, öğrenciler için sınav süresinin kısıtlı olduğu veya kısıtlı bir sürede tüm hayatı etkileyebilecek denli önemli bir sınava girildiği betimlenmeye çalışılmıştır.

Filmin ilk sahnesinde okulun bahçesinde bir araya gelmeye başlayan öğrenciler üzerlerinde oluşan beklentileri birbirlerine anlatmaktadır. Sinan, gördüğü rüyadan bahseder. Uluç, kendi ailesine karşı sınavı kazanamama endişesi ve stresi içerisinde olduğundan bahseder. Kaan, ailesinin kendisinden doktor olmasını beklediğini “Nasıl olsa tıba gireceğimi düşünerek doktora bile gitmiyorlar.” diyerek ifade eder. Burada ailesinin bu isteğini gösteren aile yemeği sahnesinden bir kesit de gösterilir. Kaan, “Babam sağ olsun Alman marka saatlere döndüm, her dakikam planlı, her dakikam hesaplı.” diyerek durumundan şikâyetini dillendirir. Buradaki sahnede, gördükleri rüyalardan da bahsederek filmin giriş sekansındaki kâbus sahneleri için bir açıklama sunmuş olurlar.

Filmdeki gençlerin çevrelerinde rol model alabilecekleri başarılı kişiler de yoktur. Öğretmenleriyle ve okul yönetimiyle de araları iyi değildir. Bunun yanı sıra çatışma içerisinde oldukları bir grup öğrenci de vardır. Filmde, öğretmen öğrenci ilişkisi bağlamında, bazı öğretmenlerin öğrencilerine karşı sergiledikleri olumsuz tutumlar, sert sözler, öğrencilere inanmamaları gibi sağlıklı olmayan iletişimsel süreçler de gösterilir. Okulun müdürü olan Rafet Hoca da öğrencilerine karşı hem sert bir tutum sergilemekte hem de onları küçük düşürmeye çalışmaktadır. Bunun yanı sıra Rafet Hoca ile okulun müzik öğretmeni Candan Hoca arasında gizli bir ilişki vardır. Bu durumu her ne kadar gizlemeye çalışsalar da okul içerisindeki davranışları bu durumu öğrenciler nezdinde açık etmektedir. Bununla birlikte okulun rehberlik öğretmeni Zeynep Hoca ve Rafet Hoca arasında da büyük bir geçimsizlik vardır. Bu durum genel olarak Rafet Hoca'nın okul yöneticiliğini etik ve sağlıklı bir şekilde yapamamasından kaynaklanmaktadır. Rafet Hoca öğrencilerine saygı ve sevgi duymadığı gibi, öğretmenlerin düşüncelerine de önem vermeyen bir yöneticidir. Böylesi bir yönetimle karşı karşıya kalmaları öğrencilerin eğitim ve öğretim motivasyonunu düşürdüğü gibi diğer öğretmenlerin de bu durumdan olumsuz olarak etkilenmesine neden olmaktadır.

Filmde her ne kadar abartılarak gösterilmiş olsa da gerçek hayatta da bu tarz olaylar yaşanmaktadır. Öğrenciler çalışmadıkları veya çalışmak istemedikleri sınavlarda kopya çekmeye yeltenmektedirler. Çünkü bu yol, çalışmak yerine sınavdan iyi sonuçlar almak için onlara daha kolay gelmektedir. Öğrenciler kopya çekerek başarılı olduğuna kendini inandırmaktadır fakat bu durum tam tersi yönde başarısını uzun vadede olumsuz yönde etkilemektedir. Kopya çekerken yakalanmayan öğrenci kendini bu duruma alıştırmakta ve kopya çekmenin farklı yollarını da keşfederek bunu devamlılık haline getirmektedir.

Öğrenciler sınav kaygısından, aile baskısından ve başarısız sonuçtan kaçmak adına olumsuz yöntemlere başvurmaktadır.

Roe (2022), öğrencilerin kopya çekme davranışları gibi akademik sahtekârlıklara neden başvurduklarıyla ilgili pek çok çalışma olsa da bunun nedenlerinin halen belirsizliğini sürdürdüğünü ifade etmektedir. Bununla ilgili olarak kendi yazdığı makalesinde yeni bir teori geliştirmeyi de amaçlayarak, öğrencilerin bu tür davranışlara yönelmesinin ahlaki bir eksiklikten kaynaklanmadığını, bunun bir tanınma mücadelesi ve özel bir direnme biçimi olduğunu öne sürmektedir.

Dolayısıyla bu usulleri tercih eden öğrencilerin kendi yaklaşımlarına göre bir direniş biçimi oluşturmaya çalıştığı da düşünülebilir. Örneğin bir kantin sahnesinde öğrencilerden biri “Sistem sana yamuk yaparsa, sen de ona yamuk yapacaksın.” der. Benzer bir şekilde Levent Lemi karakteri de “Sistem size belden aşağı vuruyorsa siz de ona belden aşağı vuracaksınız.” der. Yaşamlarındaki ve sistemlerindeki sorunları gören öğrenciler buna bir çözüm olarak benzer şekilde sorunlu çözümler üretmeyi düşünmektedir. Bununla birlikte okullarında düzenlenen kariyer günlerine davet edilen Levent Lemi isimli karakter de aynı okuldan mezun olmuş ve başarılı bir iş adamı olmuştur. Fakat kendisi hakkında öğrencilik dönemlerinde kopya çekmek için kullandığı yöntemlerden bahsedilmektedir. Kolu kırıkmiş gibi davranmış ve kolunun üzerindeki alçıya kopyalarını yazarak bu şekilde sınavlardan geçmiştir. Hatta her ders için ayrı bir kol alçısı kullandığından bahsedilmekte ve gösterilmektedir. Bununla ilgili olarak aralarında konuşan öğrenciler “Oyunu kurallarına göre oynamış, sonuçta ne olmuş olmak istediği yerde saygın bir iş adamı olmuş.” diyerek olumsuz bir rol modellemesi gerçekleştirmektedir.

Levent Lemi okulun düzenlediği kariyer günlerine söyleşi için geldiğinde kendisini kapıda okulun müdürü Rafet Hoca ve yanında birkaç hoca birlikte karşılarlar. Abartılı ifadelerle eğilerek hoş geldiniz konuşması yapan Rafet Hoca’ya Levent Lemi; “Aman paşam dik durun Allah aşkına, bu kadar eğilip bükülmeye gerek yok.” diyerek Rafet Hoca’nın dik duruşu olmayan karakterine göndermede bulunur. Müzik öğretmeni Candan Hoca, çıkarmak istediği albümle ilgili Levent Lemi’den yardım almayı beklerken Rafet Hoca ise bir şekilde maddi destek almanın peşindedir. Okuldaki öğretmenler içerisinde yalnızca rehberlik öğretmeni Zeynep Hoca dürüst ve olumlu biri olarak gösterilmektedir. Bunun dışındaki öğretmenler sorunlu olarak gösterilmektedir. Okulun içerisinde merdivenlerden çıktıkları esnada Levent Lemi “Sistem değişmedikçe onlardan bir değişiklik beklemek haksızlık olur değil mi?” diyerek öğrencilerin içinde bulunduğu sistemle ilgili eleştirilerde bulunur.

Levent Lemi’nin söyleşi esnasında Rafet Hoca bir öğrencinin sorusunun yönünü, “hafta sonları düzenlenen hızlandırılmış kurslarımıza destek olacak mısınız” şeklinde değiştirerek konuğa yönelttiğinde, konuk ise “hızlandırılmış ne demek oluyor”, der. Rafet hoca ise “öğrencilerin anlamadığı konuları böyle çabuk çabuk geçiveriyoruz” diye cevap verir. Bu diyaloglar üzerinden bir dönem okullarda yürütülen hızlandırılmış kursların eleştirisi yapılmaktadır. Filmde Rafet Hoca’nın bu kurslara maddi gelir gözüyle baktığı ve önemsemediği de gösterilmektedir. Daha sonra Sinan soru sormak için parmak kaldırdığında Rafet Hoca, Levent Lemi’ye sessizce “Bunun babası emniyet mensubu, emniyetle ilgili herhangi bir işiniz olursa bana haber verin.” der. Bu söylem üzerinden de

Rafet Hoca karakterinin eleştirisi yapılmaya devam etmektedir.

Gerçekleştirilen söyleşide, kopya çektiğinin doğru olup olmadığı sorularına Levent Lemi cevap vermez. Lakin söyleşi çıkışında bu durumun doğru olduğunu Rafet Hoca'ya ifade eder. Arabasına uğurlandığı esnada rehberlik öğretmeni Zeynep Hoca, “Çocuklar için çok ahlaki bir buluşma olduğunu söyleyemeyeceğim” dediğinde Levent Lemi, “Eylemlerimin ahlaki olup olmadığını onların hitap ettiği kitle belirler.” diye Dostoyevski'nin bir sözüyle cevap verir. Buna ek olarak “Sekiz yıl ilköğretim üç yıl da lise eder on bir yıl, on bir yıl boyunca bu çocuklara neden hiç Dostoyevski okutmazlar hiç düşündünüz mü?” diyerek sisteme dair eleştirilerini dile getirir.

Rafet Hoca okulun bahçesinde karşılaştığı öğrencilere onların numaralarıyla hitap eder. 3012 Mert, 6024 Sinan, 5947 Kaan, 6813 Gamze ve 5018 Uluç diyerek öğrencilerin numaralarını söyler. Daha sonra Uluç'a kravatını düzeltmesini de söyler. İnsanların sayılara indirgenmesi sanayi sonrası toplumla ilgili çeşitli distopyalarda da kendini göstermektedir. Böyle bir yaklaşım öğrencilerin sayılara indirgendiği, kılık kıyafet üzerine yoğunlaşıldığı şekilci bir anlayışı vurgulamaktadır. Öğrenciler yalnızca sınavlara hazırlanıp geçmesi gereken bireyler olarak görülmektedir. Fakat onların öğrencilikleri dışında da hayatları ve sorunları vardır. Kimisi annesinin hastalığıyla ilgilenmektedir, kimisi anne-babasının kavgalarıyla uğraşmaktadır, kimisi geçim derdi yaşamaktadır. Sorunlarının göz ardı edilerek yönlendirildikleri tek odak ise onları mutlu etmemekte ve onlar için içsel motivasyonun oluşmasının önüne geçmektedir.

Öğrenciler sorunlu yaklaşımların içinde sorunsuz çözümler üretebilme gayretini gösterebilecek yaşlarda da değillerdir. Her duruma kendilerince çözümler üretmeye çalışmaktadırlar. Örneğin matematik dersinde hocalarının parmak kaldırmayan öğrencileri tahtaya kaldırdığını bildikleri için, sorunun cevabını bilmeseler dahi parmak kaldırırlar. Azarlanmak veya aşağılanmak yerine böyle bir tavrı seçmek, onlara daha makul gelmektedir. Okullarındaki sınavlardan da düşük notlar almaktadırlar. Kopya çekmekle de bir sonuca varamadıklarında, sınav sorularını çalmayı düşünürler. Fatma Hoca'nın matematik dersindeki sınav sorularını ele geçirebilmek için plan oluşturarak görev dağılımı yaparlar. Bir gün öğle arasında okul tamamen boşaldığında öğretmenler odasına girerek sınav sorularını çalmaya çalışırlar. Karşılarına çıkan engelleri de aşarak sonunda sınav sorularını ele geçirirler. Soruların cevaplarını ezberleyerek sınavdan yüksek puan alırlar.

Bu durumdan tatmin olan beş genç, daha fazlasını isteyerek bu sefer de hızlandırılmış kursun deneme sınavı sorularını ele geçirmeye çalışırlar. O sırada okul içerisinde bir depo odasında okul müdürü Rafet Hoca ve Müzik Öğretmeni Candan Hoca'yı uygunsuz bir şekilde yakalarlar. Mert, gördüklerini kimseyle paylaşmama karşılığında Rafet Hoca'dan tüm deneme sınavlarının sorularını ister ve Rafet Hoca da kabul eder. Gerçekleştirdikleri sorunlu davranışlar büyüyerek ilerlemektedir. Deneme sınavlarını ele geçirdikten sonra ise asıl meseleleri olan Öğrenci Seçme Sınavı'nın sorularını nasıl ele geçireceklerinin planını yapmaya başlarlar. Tek başlarına bu işin altından kalkamayacaklarını düşünerek destek bulmaya çalışırlar. Buldukları destek sonucunda ise Öğrenci Seçme Sınavı sorularını da alırlar, lakin aldıklarını düşündükleri sorular bu sınavın soruları değildir.

Bu olumsuzlukların yanında film de yoğun bir şekilde aile içi ilişkiler de ön

plana çıkmaktadır. Filmde gösterilen ailelerin çocukları ile sağlıksız iletişimlerini onları sadece eğitim anlamında değil her anlamda olumsuz etkilemektedir. Çocuklarına karşı sert ve küçümseyici konuşmaları, alaycı tavırları, güven problemleri, karşılaştırma içerisine girmeleri, kısıtlamaya çalışmaları, duygu ve düşüncelerini önemsememeleri görülmektedir. Ailelerinin bu beş gence sergiledikleri tutumlar çocukların gelişiminde, karakterinde ve duygu durumlarında olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Bu etkiler film de olduğu gibi her bireyde farklı bir etki göstermektedir. Örnek olarak Gamze daha fevri ve gergin tavırlar sergilerken, Uluç daha rahat ve bazı durumları önemsemek gibi davranışlar sergilemektedir. Bireyin çevresindeki ilişkiler ve iletişim davranışlarına da çeşitli şekillerde yansımaktadır. Film, beş gencin çevresindeki ilişkilerin hem ruhsal durumlarına hem de eğitim süreçlerine yansıyan olumsuzlukları göstermeye çalışmıştır.

Aile içerisindeki iletişimsizlikler ve gerginlikler, çocuğun üzerinde olumsuz etkiler bırakabilmektedir. Çocuğa yönelik aşırı disiplin uygulamak, katı söylemler içerisinde olmak, negatif ve gergin bir iletişim dili kullanmak, yapıcı olmayan eleştirilerde bulunmak ve cezalandırmak onun psikolojisini olumsuz yönde etkileyerek, bireysel gelişiminin problemleri seyretmesine neden olabilmektedir. Bunun yanı sıra bizzat çocuğun hayatı veya dersleri üzerine baskı kurulmasa da anne baba arasındaki gergin iletişim, geçimsizlik, şiddet veya sağlık durumlarındaki bozukluklar da yine çocuğun gelişiminin ve kişiliğinin oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır.

Makalede incelenen film içerisindeki beş gencin aile ilişkileri de onların başarılarını etkilemektedir. Mert, annesiyle yaşamakta ve çalışıp para kazanması gerektiğini düşünmektedir. Annesinin kanser hastası olduğunu öğrendiğinde büyük bir üzüntü yaşar ve annesinin tek isteği olan okula geri dönerek Öğrenci Seçme Sınavına hazırlanmaya başlar. Gamze, anne ve babasının şiddetli kavgalarından bıkmış durumdadır. Annesinin kendisini evlendirmek istemesinden dolayı okulu ve sınavı kazanmayı büyük bir çıkış yolu olarak görmektedir. Sinan, babasının ders çalışma ve sınavda iyi bir sonuç alması için psikolojik baskısına maruz kalmaktadır. Kaan, okumuş bir ailenin en küçük çocuğudur. Babası, Kaan'ın doktor olması için üzerinde büyük bir psikolojik baskı kurmaktadır. Abisini ve ablasını örnek göstererek Kaan'ı rencide etmektedir. Uluç'un babasının çapkınlığa düşkünlüğü ise Uluç'u ikinci plana atmaktadır.

Sınav filminde hikâyesi anlatılan bu beş genç, aile ilişkilerinden ve kendileri üzerindeki baskılardan bıkararak bir kaçış yolu aramaktadır. Kendi seçimleri ve isteklerini aile baskısından dolayı göz ardı ederek baskıdan kurtulabilmek adına etik olmayan yollara başvurarak sınav sorularını ele geçirmeye çalışmaktadırlar. Filmde aile baskısının öğrenciler üzerinde olumsuz etkilere yol açtığı görülmektedir. Bazı öğrenciler, bu durumdan kurtulabilmek için kopya çekmek, yalan söylemek, kaçışta veya farklı arayışlarda olmak gibi etik de olmayan yollara ve alışkanlıklara başvurarak hem kendilerini hem de ailelerini kandırmaya çalışmaktadır. Yasal veya uygun olmayan yollar ile olumlu sonuçlar aldıklarında tatmin olurlar ve kendilerince doğru olanı yaptıklarını düşünürler. Bu duruma alıştıklarında da her zaman daha fazlasını isteyerek benzer durumları devam ettirirler. Ders çalışmaktan, yeni bilgiler öğrenmekten, soru çözmekten, sınavlara hazırlanmaktan daha da uzaklaşırlar çünkü kopya çekmek her zaman daha kolay ve garanti bir yol olarak karşılıklarına çıkmaktadır. Fakat sonuca bakıldığında okula gitseler de yanlış usullerle eğitim hayatlarını devam ettirdiği görülmektedir.

Sonuç

Sinema filmleri, toplumsal sorunların yansıtılabildiği projektörler olarak değerlendirilebilmektedir. Filmler üzerinden felsefi, sosyolojik, psikolojik, tarihsel ve ideolojik analizler yapılabilmektedir. Bu makalede ise *Sınav* filmi vesilesiyle öğrencilerin eğitim hayatlarındaki sorunlarının temsili incelenmiştir. Devletlerin üzerine eğildiği ve politikalar ürettiği önemli alanlardan biri de eğitimidir. Eğitim, toplumsal ve bireysel gelişimin önemli ayaklarından birini oluşturmaktadır. Eğitim vesilesiyle nitelikli insan gücünün oluşturulabilmesi, ülkelerin gelişmesine katkı sağlayabilecek önemli bir unsur teşkil etmektedir. Bu makalede eğitim olgusuna değinen bir eser olarak *Sınav* filmi üzerinden eğitim sisteminin, sınav kaygısının ve aile baskısının nasıl yansıtıldığı ve temsil edildiği analiz edilmiştir. Sorunların incelenebilmesi ve üzerine düşünme alanları açılabilmesi, ardından gelebilecek çözümler ve iyileştirmeler için bir basamak teşkil edebilecektir.

Elbette ki öğrencilerin bilgilerinin ölçülmesi ve çeşitli sınavlara tabi olması gerekmektedir. Fakat bu sürecin ve işleyişin nasıl daha iyi yürütülebileceği üzerine düşünebilmek önemlidir. Sınav odaklı öğrenmek eğitim sürecinin verimliliğini düşürebilmektedir. En önemli olanın sınavlar olduğu algısı ve baskısı üzerinden ilerlenilmesi öğrenciler üzerinde olumsuz etkilere sebep olabilmektedir. Olumsuz algı yönetimi öğrencilerin başarısını, kariyerlerini, kişilik yapılarını, davranış biçimlerini ve olaylar karşısındaki tutumlarını elverişli olamayacakları bir biçimde etkileyebilmektedir. Sınavlarla ilgili artan kaygılar başarılı olunabilecekken bunu engelleyebilecek bir unsura da dönüşebilmektedir.

Filmde, aile baskısı ve aile içi problemler gençlerin eğitimleri ve başarılarına etki eden önemli faktörler olarak gösterilmektedir. Beş gencin de aile içerisinde ayrı ayrı problemleri bulunmakta ve her biri de bu durumdan bir şekilde etkilenmektedir. Ailelerinin hem baskısını hissetmekte hem de onların sorunlu yanlarını görmektedirler. Ailelerinin beklentileri ve baskıları bazı sahnelerde abartılarak da gösterilmiştir. Çocuklarının sürekli sınava çalışmasını, başarılı sonuçlar alarak iyi meslek edinebilecekleri üniversiteyi kazanmalarını talep etmektedirler. Çocuklarının isteklerini sormadan onlar için meslek seçimi ve gelecek planları yaparak, bu planları da sürekli belirterek üzerlerinde baskı kurmaktadır. Bu baskıya maruz kalan beş genç bu durumdan iyice bunalmış ve kaygılarıysa daha da artmıştır. Başarısızlık korkusuyla ailelerinin isteklerini yerine getiremeyeceklerini ve başarısız sonuç aldıklarında ise ailelerinin tepkilerinin kötü olacağını düşünerek psikolojik anlamda bir çıkmazın içine girmektedirler.

Sınav filminde anlatılan bu olgular, gerçek hayatta da karşılığını bulan sorunlar olduğu için izleyiciler nezdinde rahatlıkla anlaşılabilir. Aile baskısına maruz kalan öğrenciler muhtemeldir ki halen vardır. Ailelerinin çocukları için yaptığı planlar ve beklentiler devam etmektedir. Mesela mimarlık bölümünü kazanmak ve okumak isteyen bir öğrenci aile baskısı ile öğretmenlikle ilgili bir bölüm okuyabilmektedir. Öğrencilerin hem aileleriyle hem de eğitim sistemiyle vermiş olduğu bu savaş, onlar üzerinde olumsuz etkiler oluşturmakta ve onların düşüncelerindeki eğitim algısını olumsuzlaştırmaktadır. Oysa eğitim kişinin ufkunun açılmasına, dünyasının zenginleşmesine ve mutluluğuna vesile olabilmelidir. İstenmeyerek yürütülen bir eğitim sürecinde, öğrenilenlerin kalıcılığı

da olmayacaktır. Sınav geçmek için öğrenilenlerin, sınav sonrası hızlıca unutulabilme olasılığı olduğu gibi kişinin dünyasına yeterli düzeyde sirayet etme ihtimali de düşük olacaktır.

Ailelerin olumlu ve olumsuz destekleri benzer şekilde öğrenciyi etkilemektedir. Ailelerinden olumlu destekler alabilen bireyler bunun karşılığında olumlu sonuçlar elde edebilmektedir. Olumsuz destek alanların ise kaygıları daha fazla olabilmekte ve psikolojileri bu durumdan daha fazla etkilenebilmektedir. Kaygısı fazlaca artan bireyler başarısız sonuçlara veya olumsuz girişimlere yönelebilmektedir. Bununla birlikte aile içi ilişkiler ve problemler de öğrencilerin hayatlarına yansımaktadır. Bireyin çevresel etkenlerden aldığı uyarımlar onun zihin ve düşün dünyasında olumlu veya olumsuz şekillenmelere sebep olabilmektedir. Dolayısıyla özellikle ailelerin bireylerin başarısında önemli bir etkisi olduğu ifade edilebilir.

Merkezi sınavlar, diğer sınavlara nazaran öğrenciler üzerinde daha fazla korkuya ve kaygıya sebep olmaktadır. Öğrenciler kısıtlı bir süre içerisinde eğitim öğretim hayatlarındaki tüm bilgilerden sınanmaktadır. Bu sınav neticesinde ise başarılı veya başarısız olarak sınıflandırılmaktadırlar. Böylesi bir durum onlar için stres ve kaygı oluşturmaktadır. Yaşanılan kaygı sınav öncesinde başlayarak belki sınav esnasında normalden daha fazla hissedilebilecek bir duruma dönüşebilmektedir. Böyle bir durum bilinenlerin bile yapılmakta zorlanılabileceği kaygılı bir durumu ortaya çıkarabilmektedir. Kaygılarla örülü bir durum içerisinde yarışıyor olmak, öğrencilerin geleceklerinin belirlenmesi noktasında adil bir değerlendirme olmanın da önüne geçebilmektedir.

Sınav filmi, sosyal bilimlerin yanı sıra daha çok eğitim bilimlerinin konuları arasında yer alabilecek olan sınav kaygısı ve aile baskısı gibi konuların bir sinema filmi üzerinden okunabilmesine aracı olmuştur. Sinemanın imkânlarının ve konu evreninin genişliği, filmlerin metinler arası veya disiplinler arası incelenebilmesine olanak sağlamaktadır. Elbette filmlerdeki tüm olaylar gerçek olarak kabul edilmezler. Fakat öte yandan böyle bir kabul arayışına da gerek yoktur. Toplum nezdindeki etki ve temsil kabiliyeti filmlerin incelenebilir olmasına imkân oluşturmaktadır. Bu yönüyle *Sınav* filminin hikayesi, olayları, karakterleri ve diyalogları makalenin yöneldiği bağlamda sınav kaygısı ve aile baskısını temsili yönüyle incelendiğinde, makalenin literatür kısmındaki bilgileri de yansıtabilecek temsili oluşturabildiği gözlenmiştir.

Etik Beyanı: Yazarlar çalışmanın etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer aldığını beyan etmektedir. Aksi bir durumun tespiti halinde, Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

Yazarlık Katkısı: Çalışmaya birinci yazarın katkı oranı % 50, ikinci yazarın katkı oranı % 50'dir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Kaynakça

Acar, M. ve Buldur, S. (2021). Fen bilimleri öğretmenlerinin gözünden merkezi sınavlar:

- Olumlu ve olumsuz etkileri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(1), 390-414. <https://doi.org/10.18039/ajesi.758369>
- Akdilek, M. (Yapımcı) ve Sorak, Ö. F. (Yönetmen). (2016). *Sınav* [Sinema Filmi]. Türkiye: Böcek Yapım ve Fida Film.
- Baltaş, Z. ve Baltas, A. (1993). *Stres ve başa çıkma yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Başar, M. (2001). Ailelerdeki yanlış başarı algılamasının öğrenciler üzerindeki etkileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 115-124.
- Çakmak, Ö. ve Hevedanlı, M. (2005). *Eğitim ve fen-edebiyat fakülteleri biyoloji bölümü öğrencilerinin kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 115-127.
- Demir, S. T. (2017). Modernite ve ölüm: Açık erişimli ölüm döşeginden izole yoğun bakım ünitelerine bedenin ve ölmenin değişen yüzü. *Global Media Journal TR Edition*, 7(14), 190-202.
- Diken, B. ve Laustsen, C. B. (2019). *Filmlerle sosyoloji*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (1994). *İletişim çalışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Eraslan, Y. (2010). *Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygılarının algıladıkları anne-baba tutumlarına göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi) Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.
- Erözkan, A. (2004). *Üniversite öğrencilerinin sınav kaygısı ve başa çıkma davranışları*. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 13-38.
- Fan, W., ve Williams, C. M. (2010). *The effects of parental involvement on students' academic self-efficacy, engagement and intrinsic motivation*. *Educational psychology*, 30(1), 53-74.
- Genç, Y. (2016). Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin sınav kaygılarını etkileyen faktörler. *International Congress on Politic, Economic and Social Studies (ICPESS)*, 219-239.
- Güler, D. ve Çakır, G. (2013). Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısını yordayan değişkenlerin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 82-94.
- Koçyiğit, E. G. (2023). Sınav kaygısı, etkileyen faktörler ve baş etme yöntemleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 126-140.
- Korkmaz, İ. (2007). Öğrenci merkezli ders uygulamalarına ilişkin öğrenci görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 393-402.
- McDonald, A. S. (2001). The prevalence and effects of test anxiety in school children. *Educational psychology*, 21(1), 89-101.
- Putwain, D. W. (2008). Deconstructing test anxiety. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 13(2), 141-155. DOI: 10.1080/13632750802027713
- Putwain, D., ve Daly, A. L. (2014). Test anxiety prevalence and gender differences in a sample of English secondary school students. *Educational Studies*, 40(5), 554-570.

- Rana, R., ve Mahmood, N. (2010). The relationship between test anxiety and academic achievement. *Bulletin of Education and research*, 32(2), 63-74.
- Roe, J. (2022). Reconceptualizing academic dishonesty as a struggle for intersubjective recognition: A new theoretical model. *Humanities and Social Sciences Communications*, 9(1), 1-7.
- Tan, C. Y., Lyu, M., ve Peng, B. (2020). Academic benefits from parental involvement are stratified by parental socioeconomic status: A meta-analysis. *Parenting*, 20(4), 241-287.
- Yavuzer, H. (2011). *Yaygın anne baba tutumları*. N. Türkyılmaz Catic (Ed.), Çocuk ve ergen eğitiminde anne baba tutumları içinde. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Yıldırım, İ. (2000). Akademik başarının yordayıcısı olarak yalnızlık, sınav kaygısı ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(18), 167-176.
- Yılmaz, S. ve Bülbül, T. (2017). Merkezi sınavların okul kültürüne yansımalarının değerlendirilmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 7(2), 578-617.
- Yulianti, K., Denessen, E., Droop, M., ve Veerman, G. J. (2022). School efforts to promote parental involvement: the contributions of school leaders and teachers. *Educational Studies*, 48(1), 98-113.